

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-19>

УДК 339.9

МАРГАСОВА Вікторія

Національного університету «Чернігівська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0001-8582-2158>viktoriya.margasova@gmail.com

ПОКОТИЛОВА Олена

ПВНЗ «Херсонський економічно-правовий інститут»

<https://orcid.org/0009-0006-6481-8348>

РУЖИЦЬКИЙ Юрій

ПВНЗ «Херсонський економічно-правовий інститут»

<https://orcid.org/0009-0001-7925-8797>

ШАПОВАЛОВА Валентина

ПВНЗ «Херсонський економічно-правовий інститут»

<https://orcid.org/0009-0007-9367-546X>

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сталий розвиток визначено як пріоритет дій країн світу на найближчу перспективу. Однак наразі Цілі сталого розвитку стикаються з дефіцитом фінансування. Нерівномірний доступ до фінансування для забезпечення сталого розвитку, яскраво виявлений пандемією COVID-19, став ще більш укоріненим, оскільки події 2019-2020 років загострили розрив між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Без термінових дій таке фінансування ризикує перетворитися на розрив сталого розвитку. Основними джерелами фінансування сталого розвитку є державні витрати та іноземні інвестиції. Події 2022 року в Україні тільки посилили ці занепокоєння. Різне підвищення цін на продовольство та енергоносії та швидке погіршення фінансових умов ще більше обтяжили і без того обмежений фінансовий простір у країнах, що розвиваються. Вищезазначені фактори призвели до різкого зростання державних видатків, що обмежує фінансову спроможність як розвинених країн, так і країн, що розвиваються. Це має подальші наслідки для досягнення Цілей сталого розвитку, особливо для країн з низьким рівнем доходу. Зараз кожна третя країна перебуває під високим ризиком фінансової кризи, падають не тільки обсяги податкових надходжень до бюджетів, а й частка їх загальної суми ВВП. Прямі іноземні інвестиції можуть відігравати вирішальну роль у досягненні Цілей сталого розвитку. З точки зору приймаючих країн, він має потенціал для посилення зростання та інновацій, створення якісних робочих місць і розвитку людського капіталу, підвищення рівня життя та екологічної стійкості тощо.

Викликом для країн, що розвиваються, за нинішнього сценарію є мобілізація достатніх ресурсів як з внутрішніх, так і з міжнародних джерел не лише для досягнення Цілей сталого розвитку як таких, але й для підтримки засобів до існування, охорони здоров'я та добробуту людей.

Ключові слова: сталий розвиток, цілі сталого розвитку, податкові надходження, державні витрати, прямі іноземні інвестиції.

MARHASOVA Viktoriia

National University "Chernihiv Polytechnic"

POKOTILOVA Olena, RUZHITSKYI Yuriy, SHAPOVALOVA Valentina

Kherson economic and law institute

PECULIARITIES OF FINANCING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN MODERN CONDITIONS

Sustainable development has been identified as a priority for the world's countries in the near future. However, the Sustainable Development Goals currently face a funding gap. The unequal access to financing for sustainable development, highlighted by the COVID-19 pandemic, has become even more entrenched as the events of 2019-2020 have exacerbated the gap between developed and developing countries. Without urgent action, this financing gap risks becoming a sustainable development gap. The main sources of financing for sustainable development are public spending and foreign investment. The events of 2022 in Ukraine have only exacerbated these concerns. Sharp increases in food and energy prices and rapidly deteriorating financial conditions have further strained the already limited fiscal space in developing countries. The above factors have led to a sharp increase in public spending, which limits the fiscal capacity of both developed and developing countries. This has further implications for the achievement of the Sustainable Development Goals, especially for low-income countries. Today, every third country is at high risk of a fiscal crisis, with not only declining tax revenues but also their share of total GDP. Foreign direct investment can play a crucial role in achieving the Sustainable Development Goals. From the point of view of host countries, it has the potential to enhance growth and innovation, create quality jobs and human capital development, improve living standards and environmental sustainability, etc. The challenge for developing countries in the current scenario is to mobilize sufficient resources from both domestic and international sources not only to achieve the Sustainable Development Goals per se, but also to support people's livelihoods, health and well-being.

Keywords: sustainable development, Sustainable Development Goals, tax revenues, public spending, foreign direct investment.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

До 2019 року формувались глобальні ризики невиконання перспектив сталого розвитку. Під час пандемії COVID-19 ці ризики матеріалізувалися і створили великий фінансовий розрив. За часів війни в Україні, різкого зростання цін на продукти харчування та енергоносії, а також стрімкого погіршення фінансових умов ще більше загострилися проблеми для багатьох країн, збільшивши голод, масштаби бідності, а також повернувши назад прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР).

Незважаючи на деякі позитивні ознаки, глобальні макроекономічні перспективи залишаються вкрай невизначеними і особливо нереалістичними для багатьох найбідніших і найвразливіших країн, які стикаються зі зростаючим борговим тягарем та жорсткими фіскальними обмеженнями. Нещодавні банківські банкрутства у Сполучених Штатах та Швейцарії вкотре висвітлили прогалини у системах фінансового регулювання та нагляду. У сьогоднішньому надзвичайно складному глобальному макроекономічному середовищі перспективи фінансування та сталого розвитку розходяться ще різкіше.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження впливу пандемії COVID-19 на економічне зростання країн та виконання ЦСР проводили вітчизняні та зарубіжні науковці (R. Baldwin і B.W. di Mauro [2], L. Fornaro і M. Wolf [3], T.R. Fetzer та ін. [4], S. Henson та ін. [5], І. Зварич [6], В.Нікітенко, Н.Метеленко, О.Шапуров [7], М. Кириченко та ін. [8]). Також проаналізовано економічні та соціальні наслідки впливу пандемії COVID-19 на різні сектори економіки (Abay K.A. та інші [9]). Дослідженням особливостей фінансування цілей сталого розвитку в умовах світової фінансово-економічної кризи спричиненої COVID-19 та війною в Україні займалися науковці Arora R.U., Sarker T. [10], Lagoarde-Segot T. [11].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Якщо не вирішити проблему стійкого фінансування ЦСР, фінансовий розрив перетвориться у довготривалий розрив у сталому розвитку. Потреби у фінансуванні ЦСР зростають, але фінансування розвитку не встигає за ними. Відповідно метою статті є оцінка фінансування ЦСР та виявлення перспектив його удосконалення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

До головних джерел фінансування сталого розвитку у країнах і особливо, у тих, що розвиваються є державні ресурси та фінансові ресурси приватного бізнесу.

Внутрішні державні ресурси залишаються основним джерелом, за допомогою якого уряди можуть підтримати досягнення Цілей сталого розвитку. Однак, світова фінансово-економічна криза, викликана пандемією COVID-19, високий борговий тягар та обмеженість фіскального простору призвели до виснаження державних фінансів у більшості країн. Добробут та економічний розвиток пов'язані зі здатністю держави залучати ресурси від внутрішнього оподаткування та ефективно їх витратити. Внутрішні державні ресурси безпосередньо сприяють досягненню ЦСР через фінансування суспільних благ і послуг. Вони також сприяють зменшенню нерівності через перерозподіл ВВП, змінюють поведінку домогосподарств та бізнесу шляхом встановлення стимулів й згладжують макроекономічний цикл через інструменти антициклічної політики. Фіскальна система є важливим інструментом стійких структурних перетворень.

Спроможність податкової системи країни та ефективне функціонування державного сектору, як правило, підсилюють один одного, зміцнюючи перспективи економічного зростання. Національні податкові системи є основою системи економічного зростання, через яку платники податків роблять внесок у розвиток держави, а уряди надають цінні суспільні блага та послуги.

Вплив державних інструментів на економічне зростання країни в цілому можна побачити на основі повноцінного функціонування взаємозв'язків усіх суб'єктів економічного кругообороту (рис. 1).

Розбудовуючи довіру платників податків через ефективне управління державними доходами і видатками, уряди також зможуть краще реалізувати інші цілі державної політики. Так, зусилля, спрямовані на стійкі структурні перетворення, будуть забезпечуватись ефективним державним сектором з потужним потенціалом. Щоб ці зусилля принесли результат, потрібен час і стійка політична воля.

Нещодавні зміни у глобальному середовищі, зокрема стрибок цін на енергоносії, можуть спонукати до адаптації політики доходів. Високі ціни на викопне паливо, спричинені війною в Україні, створюють надприбутки. Враховуючи необхідність боротьби зі зміною клімату, уряди повинні дозволити високим цінам на енергоносії стимулювати скорочення використання викопного палива, компенсуючи при цьому витрати суб'єктів господарювання, для яких це є вкрай необхідним. Податки на непередбачувані прибутки можуть бути частиною ефективних податкових систем; реалізовані ресурси можуть допомогти вирішити проблеми справедливості від високих цін, у тому числі шляхом надання допомоги вразливим верствам населення.

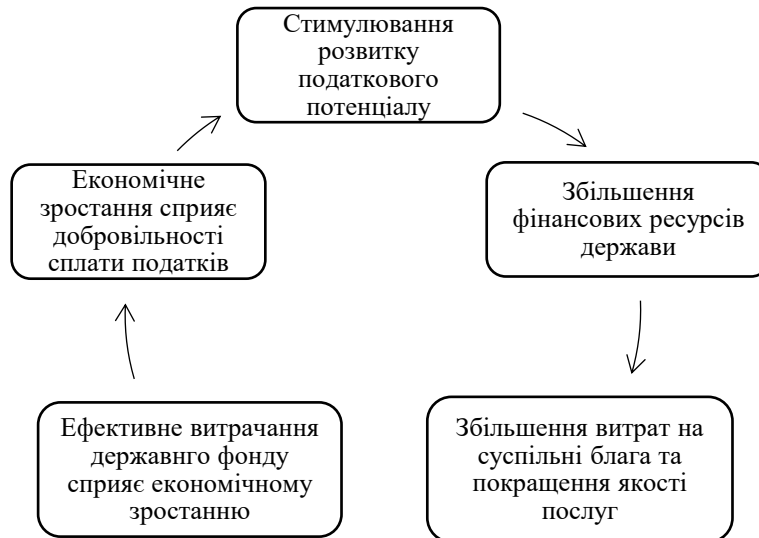

Рис. 1. Механізм забезпечення економічного зростання країни

Податкові системи та державні видатки є потужними інструментами стимулювання та підтримки сталого розвитку. Досягнення стійкого економічного зростання потребують активної державної політики та втручання. Більшість податкових інструментів впливають на поведінку суб'єктів господарювання; завдання полягає в тому, щоб узгодити стимули зі сталим розвитком та національними цілями.

Бюджет і податкова політика мають бути узгоджені з пріоритетами сталого розвитку в усіх сферах, що досягається, наприклад, шляхом формування національної стратегії фінансування ЦСР. Прозорість податкових інструментів, закупівель та державних видатків сприятиме ефективності використання державних ресурсів на шляху до досягнення ЦСР. Податкові інструменти мають бути прив'язані до результатів досягнення ЦСР, обмежені у часі та регулярно переглядатись на фоні глобальних викликів. Політика закупівель має бути спрямована на сприяння досягненню ЦСР і включати ефективний моніторинг та посилене управління для запобігання корупції.

Хоча пандемія COVID-19 вплинула на податкові надходження у 2020 – 2021 роках, її вплив на співвідношення податків до ВВП по країнах був неоднозначним. Близько 70% країн зазнали зниження співвідношення податків до ВВП у 2020 році, причому майже у 50% країн це співвідношення знизилось більш ніж на 0,5 в.п. Номінальні податки впали ще більше, оскільки ВВП також скоротився у більшості країн. У трьох чвертях найменш розвинених країн (НРС) спостерігалось зниження співвідношення податків до ВВП у 2019-2020 роках, хоча середнє співвідношення у НРС дещо зросло, що спричинено більшим спадом ВВП, ніж податкових надходжень. Аналогічно, у 60% малих острівних держав, що розвиваються (МОРД), спостерігалось зниження співвідношення податків до ВВП, тоді як середнє співвідношення для цієї групи дещо зросло. Середнє співвідношення знизилось в усіх географічних регіонах, окрім Америки (рис. 2).

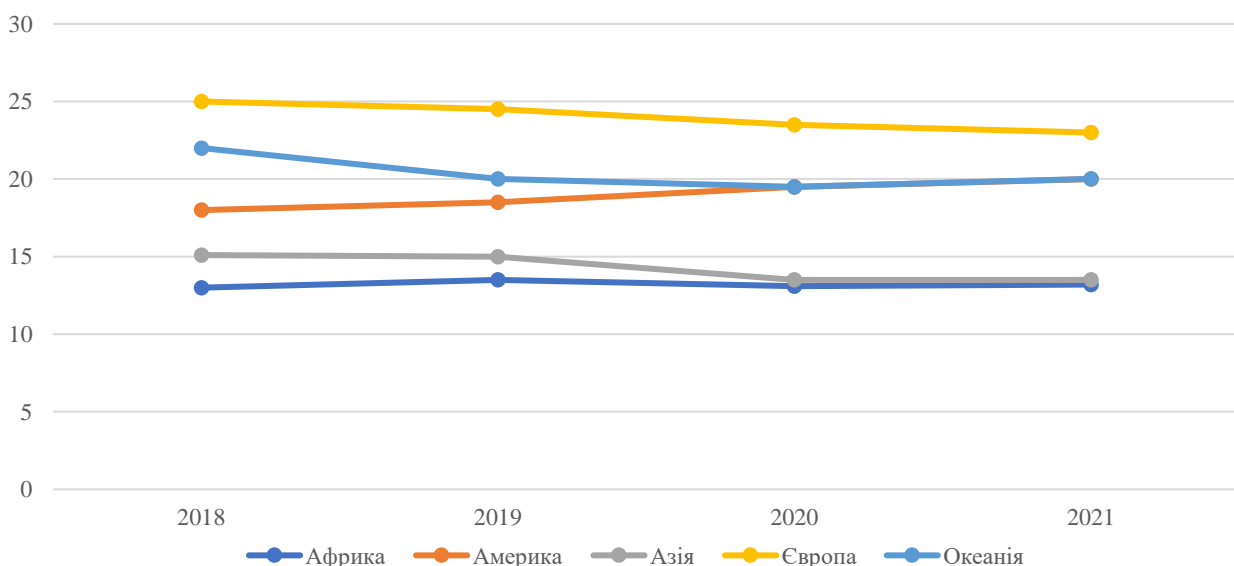

Рис. 2. Відношення податкових надходжень до ВВП за групами країн, 2018 – 2021 роки, % [12]

Хоча повних глобальних даних за 2021 рік ще немає, для у більшості європейських та азіатських країн відношення податків до ВВП відновилося у 2021 році, при цьому коефіцієнти у 2021 році були вищими, ніж у 2019 році. Однак, для 40 відсотків із 30 африканських країн співвідношення податку до ВВП залишилося нижче рівня 2020 року.

Частково це можна пояснити структурними відмінностями податкових систем. Обсяг податкових надходжень країн, що розвиваються більшою мірою залежать від непрямих податків і доходів від туризму і менше залежить від оподаткування доходів фізичних осіб.

Другим важливим джерелом фінансування ЦСР є приватний бізнес. Для країн, що розвиваються залучення іноземних інвестицій є основним джерелом промислової трансформації. Політика сталого розвитку промисловості має на меті змінити тенденцію зниження темпів зростання продуктивності шляхом стимулювання інвестиційної та ділової активності суб'єктів господарювання.

Першим кроком на шляху до поживлення інвестиційної діяльності мають стати зусилля держав на зменшення інвестиційних ризиків шляхом створення або зміцнення сприятливого інвестиційного середовища. Наприклад, через сприятливу нормативно-правову базу, інвестиції в необхідну інфраструктуру та доступ до кредитів. Такі заходи називають горизонтальною інвестиційною політикою, оскільки вона впливає на всі види приватних інвестицій у всі сектори. Друга група заходів включає політичні інструменти (такі як державна підтримка інвестицій), які спрямовані на конкретні сектори або сфери для інвестування, їх називають вертикальними заходами. Завдання урядів полягає у визначенні пріоритетності цих заходів. Зрештою, вибір політики буде залежати від конкретної країни, відображати національні пріоритети, які фіксуються у інтегрованих національних стратегіях. Оскільки всі країни взяли на себе зобов'язання щодо виконання ЦСР, інвестиції пов'язані з ЦСР повинні включати такі цілі, як боротьба зі зміною клімату, створення робочих місць, подолання бідності і т.д.

Глобальний обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) значно послабився у 2022 році, причому тиск на інвестиції після першого кварталу посилюється. Хоча дані щодо сукупних тенденцій ПІІ за 2022 рік ще не доступні, кількість нових інвестиційних проєктів, включаючи оголошення про будівництво нових об'єктів, міжнародні угоди з проєктного фінансування, а також транскордонні злиття та поглинання, почала знижуватися з другого кварталу 2022 року (рис. 3).

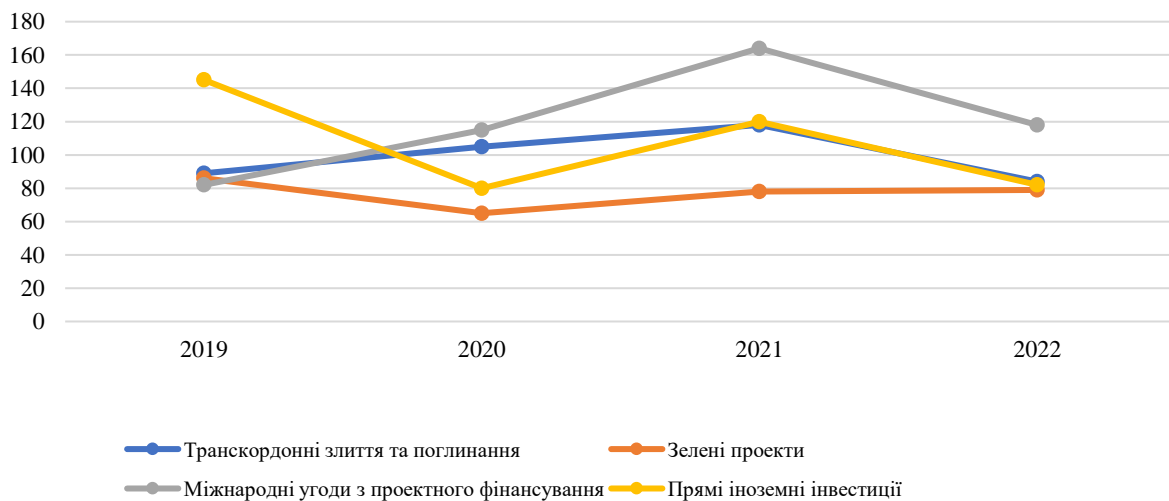

Рис. 3. Глобальні інвестиційні тенденції 2019 – 2022 років, % [12]

На міжнародне проєктне фінансування та транскордонні злиття й поглинання вплинули погіршення умов фінансування, зростання відсоткових ставок та зростання невизначеності на фінансових ринках. Глобальна вартість угод з міжнародного проєктного фінансування впала на понад 30% у 2022 році. Кількість оголошених проєктів «з нуля» також зменшилася після першого кварталу 2022 року, але зросла приблизно на 6% за весь рік завдяки кільком проєктам у секторі відновлюваної енергетики. Три з 10 найбільших проєктів стосувалися заводів з виробництва мікросхем, у відповідь на глобальний дефіцит і тенденції реструктуризації ланцюгів поставок. Шість з 10 найбільших проєктів були у сфері відновлюваної енергетики. Зростання ПІІ у відновлювану енергетику, частково через енергетичну кризу, може опинитися під загрозою.

У 2021 році прискорилися інвестиції для боротьби зі зміною клімату, особливо у відновлювану енергетику, чому сприяли пакети стимулюючих інвестицій у зв'язку з COVID-19 та високі ціни на енергоносії. Зараз ця динаміка може опинитися під загрозою. У 2022 році міжнародні інвестиції у пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптацію до них скоротилися як у вартісному вираженні, так і в кількості проєктів.

Крім того, не менш важливим є розвиток динамічного внутрішнього бізнес-сектору. Уряди держав мають створити конкурентне та стає бізнес-середовище. Крім усунення політичних і макроекономічних ризиків, політика стимулювання внутрішніх інвестицій повинна передбачати: узгодження законодавчої та нормативної бази з ЦСР; стимулювання підприємств до запровадження інновації; надання інфраструктурних послуг, необхідних для сталого розвитку і функціонування економіки; стимулювання розвитку мікро-, малого та середнього підприємництва.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Перспективи сталого розвитку за період функціонування ЦСР (2015 – 2023 роки) не подолали бар'єр між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, причому цей бар'єр посилюється. Якщо не вирішити цю проблему, великий фінансовий розрив у фінансовому забезпеченні перетвориться на тривалий розрив у сталому розвитку. Потреби у фінансуванні ЦСР зростають і фінансування сталого розвитку не встигає за зростаючими потребами. Пандемія COVID-19, війна в Україні, різке зростання цін на продукти харчування та енергоносії, а також стрімке погіршення фінансових умов призвели до зростання голоду й бідності та уповільнили прогрес у досягненні ЦСР. Зацікавлені сторони повинні зберігати довгостроковий фокус на стійкий та інклюзивний розвиток, одночасно вирішуючи короткострокові кризи.

Серія глобальних потрясінь підвищила гостроту проблем глобальних реформ і призвела до необхідності швидких інституційних змін. На глобальному рівні необхідно узгодити фінансування сталого розвитку. Це потребуватиме дій на національному та міжнародному рівнях, а саме: розширити співпрацю в галузі розвитку та інвестиції в ЦСР; активізувати країнам світу міжнародне співробітництво в галузі сталого розвитку; допомагати урядам вивчати кращий регіональний і глобальний досвід; реформувати міжнародні фінансові інституції; зміцнити баланси багатосторонніх банків розвитку; збільшити джерела для залучення коштів у приватний сектор і ширше використовувати інноваційні інструменти фінансування. Міжнародне податкове співробітництво має стати більш ефективним і всеохоплюючим, щоб захистити та збільшити внутрішні державні ресурси.

Література

1. Stoeva L. Scaling up financing for sustainable development. 2023. 26 May. URL: <https://sdg-action-org.translate.goog/scaling-up-financing-for-sustainable-development> (дата звернення: 20.05.2024).
2. Baldwin R. and B.W. di Mauro eds. Economics in the time of COVID-19, Centre for Economic Policy Research. London, UK: CEPR Press. 2020.
3. Fornaro L. and Wolf M. Covid-19 coronavirus and macroeconomic policy CEPR Discussion Paper. 2020. № DP14529. March. URL: <https://ssrn.com/abstract=3560337> (дата звернення: 20.05.2024).
4. Fetzer T.R., Hensel Witte M., Jachimowicz L.J., Haushofer J., Ivchenko A., et al. Global behaviors and perceptions at the onset of the COVID-19 pandemic. *National Bureau of Economic Research Working Paper*. Article 27082. 2020.
5. Henson S., Kambhampati U., Moguees T., Olsen W., Prowse M., Ramos R., Rand J., Rasiyah R., Roelen K., Tiessen R., and Yap O.F. 2020. The development impacts of COVID-19 at home and abroad: Politics and implications of government action. *European Journal of Development Research* 32 (5): 1339–1352.
6. Зварич І.Я., Бродовська О.Г., Кравчук Д.В. Інклюзивна сторона впливу прямих іноземних інвестицій на сталий розвиток економіки. *Інклюзія і суспільство*. Випуск 1. 2023. С. 13–23.
7. Нікітенко В., Метеленко Н., Шапуров О. Концепція цифрової трансформації як чинник підтримки сталого екологічного, соціального та економічного розвитку. *Humanities Studies*. 2022. Випуск 12 (89). С. 142 – 151.
8. Kyrychenko M., Nikitenko V., Voronkova V., Harba, H., Fursin A.A. The search for new forms of personal expression in the era of postmodernism. *Amazonia Investiga*. 2021. 10 (42). С. 248–254.
9. Abay K.A., Tafere K. and Woldemichael A. Winners and Losers from COVID-19: Global Evidence from Google Search. *World Bank Policy Research Working Paper*. 2020. June 2. №. 9268. URL: <https://ssrn.com/abstract=3617347> (дата звернення: 20.05.2024).
10. Arora R.U., Sarker T. Financing for Sustainable Development Goals (SDGs) in the Era of COVID-19 and Beyond. *Eur J Dev Res*. 2023. 35. P. 1–19. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41287-022-00571-9> (дата звернення: 20.05.2024).
11. Lagoarde-Segot T. Financing the Sustainable Development Goals. *Sustainability*. 2020. 12(7). URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/7/2775> (дата звернення: 20.05.2024).
12. Financing for Sustainable Development Report. United Nations. 2023. URL: <https://desapublications-un-org.translate.goog/publications/financing-sustainable-development-report-2023?> (дата звернення: 20.05.2024).

References

1. Stoeva, L. (2023). Scaling up financing for sustainable development. 26 May. <https://sdg--action-org.translate.goog/scaling-up-financing-for-sustainable-development>.
2. Baldwin, R. & B.W. di Mauro, eds. Economics in the time of COVID-19. Centre for Economic Policy Research. London, UK: CEPR Press.
3. Fornaro, L., & Wolf, M. (2020). Covid-19 coronavirus and macroeconomic policy (March 2020). CEPR Discussion Paper No. DP14529. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3560337>.
4. Fetzer, T. R., Hensel Witte, M., Jachimowicz, L. J., Haushofer, J., Ivchenko, A., et al. 2020. Global behaviors and perceptions at the onset of the COVID-19 pandemic. National Bureau of Economic Research Working Paper, Article 27082.
5. Henson, S., Kambhampati, U., Mogues, T., Olsen, W., Prowse, M., Ramos, R., Rand, J., Rasiah, R., Roelen, K., Tiessen, R., & Yap, O.F. (2020). The development impacts of COVID-19 at home and abroad: Politics and implications of government action. *European Journal of Development Research*. 32 (5): 1339–1352.
6. Abay, K.A., Tafere, K., & Woldemichael, A. (2020). Winners and Losers from COVID-19: Global Evidence from Google Search (June 2, 2020). World Bank Policy Research Working Paper No. 9268. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3617347>.
7. Arora, R.U., Sarker, T. (2023). Financing for Sustainable Development Goals (SDGs) in the Era of COVID-19 and Beyond. *Eur J Dev Res* 35. 1–19. Available at: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41287-022-00571-9>.
8. Lagoarde-Segot, T. (2020). Financing the Sustainable Development Goals. *Sustainability* 2020. 12(7). Available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/7/2775>.
9. Zvarych, I.Y., Brodovska, O.G., Kravchuk, D.V. (2023). Inclusive side of the impact of foreign direct investment on sustainable economic development. *Inclusion and society*. Issue 1. 2023. P. 13-23.
10. Nikitenko, V., Metelenko, N., Shapurov, O. (2022). The concept of digital transformation as a factor in supporting sustainable environmental, social and economic development. *Humanities Studies*. 2022. Issue 12 (89). C. 142 - 151.
11. Kyrychenko, M., Nikitenko, V., Voronkova, V., Harbar, H., & Fursin, A.A. (2021). The search for new forms of personal expression in the era of postmodernism. *Amazonia Investiga*, 2021. 10 (42). 248-254.
12. Financing for Sustainable Development Report. United Nations. (2023). Available at: [https://desapublications-un-org.translate.goog/publications/financing-sustainable-development-report-2023?](https://desapublications-un-org.translate.goog/publications/financing-sustainable-development-report-2023?_lang=en)